

ПСИХОЛОГІЯ

УДК 159.923.2

К 66

Коренєва Ю. П.

кандидат психологічних наук, викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, Національний університет кораблебудування імені адмірала

Макарова (Миколаїв), jkoreneva@ukr.net

ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ НЕВРОТИЧНОГО СТАВЛЕННЯ ДО МАТЕРИНСТВА ТА УСКЛАДНЕНИХ ПСИХІЧНИХ СТАНІВ ВАГІТНИХ ЖІНОК

У статті розглядаються фактори, які впливають на розвиток невротичного ставлення до материнства та перебігу психогенезу вагітної жінки. Проаналізовано зв'язок суб'єктивної готовності до материнства, ставлення до материнства та мотиваційних чинників майбутньої матері. Окреслені можливі типи розладів та негативних психоемоційних станів вагітної жінки.

Ключові слова: вагітні жінки, переживання вагітності, готовність до материнства, невротичне ставлення до материнства, психологічне ставлення до материнства, сприйняття ситуації майбутнього материнства.

Складний етап розвитку держави в умовах економічної кризи, а також військових дій на сході України та світової пандемії коронавірусної інфекції (COVID-19) зумовлює досить високий рівень емоційної напруги майже у всіх сферах життєдіяльності людини. Ця підвищена напруженість безумовно призводить до переживання стану безпорадності, відчуття фрустрованості, апатії, невпевненості в завтрашньому дні, розпачу великою кількістю громадян. Відповідно до цього, на сьогодні значно збільшилась кількість тривожних та депресивних проявів серед населення нашої держави.

Безперечно, негативно ці гнітючі фактори відбиваються на психоемоційному стані жінок під час вагітності, як особливо чуттєвої групи нашого суспільства. Велика частина представниць прекрасної статі проявляє ознаки невротичного ставлення до перебігу пологів, майбутнього материнства і перш за все така поведінка обумовлена значною кількістю тривог, як внутрішньопсихологічних, так і спричинених зовнішніми чинниками. Окреслене коло проблем якраз і зумовило актуальність даної теми.

Метою статті є теоретичне осмислення та аналіз факторів, які впливають на розвиток невротичного ставлення до материнства та ускладнених психічних станів вагітних жінок.

Питання психологічного ставлення до майбутнього материнства під час вагітності викликають інтерес вже не одне десятиліття, як у вітчизняних так і у зарубіжних спеціалістів. Значним внеском в розвиток психологічної науки є дослідження таких вчених, як І. В. Добрякова, О. В. Баженової, Д. Т. Гошовської, К. В. Кулешової, В. Г. Сюсюки, Г. Г. Філіппової, Л. Н. Рабовалюк, Н. А. Шмілик, Т. В. Леус та інших.

Так, дослідники сім'ї Є. Потапчук та О. Посвістак вважають, що вагітність можна розглядати як доволі потужну особистісну кризу і якщо жінка спроможна подолати її, то надалі вона отримує великий потенціал для розвитку. Якраз під час переживання цієї кризи відбувається перегляд життєвих цінностей та сенсів, ревізія її сподівань та здобутків. А складність або неможливість подолання цієї кризи провокує невротичний модус свідомості і його найхарактернішими ознаками стають депресивність, фрустрація, тривожність [4, с. 92].

Крім небезпеки появи різноманітних внутрішньопсихологічних та зовнішньопсихологічних тривог, вагітність сама по собі стає джерелом емоційної нестабільності жінки. Внутрішньопсихологічні тривоги у майбутніх матерів доволі часто пов'язані з переживаннями про власне здоров'я та здоров'я дитини, що дуже актуально під час пандемії, відповідальність за її життя або про становлення власної материнської ідентичності.

Зовнішньопсихологічні тривоги охоплюють проблеми нестачі комфортних умов для народження, побоювання за можливі непрофесійні дії медичних працівників, відсутність коштів на необхідні медикаменти або обстеження.

Аналізуючи особливості розвитку невротичного ставлення до материнства та ускладнених психічних станів жінок під час вагітності були виявлені і інші важливі фактори, що зумовлюють несприятливий та деструктивний вплив на перебіг психогенезу вагітної жінки:

- Психологічний мікроклімат її взаємин;
- Самосприйняття жінки в період вагітності;
- Несприятлива соціоекологія та стреси;
- Готовність до материнства та ставлення до факту вагітності.

Психологічний мікроклімат. Конфліктне, кризове спілкування в родині, низький рівень емоційної підтримки партнера значною мірою негативно впливають на успішність виношування та пологів, у такої жінки домінує неадекватне ставлення до материнства, схильність до психічного неспокою та засмученості [3, с. 83]. Також дисгармонійні відносини в сім'ї можуть послужити причиною не сформування материнської ідентичності в жінки.

Феномен вагітності є дуже відповідальним періодом для всієї родини, а психологічна підтримка вагітної важлива як тоді, коли вона проявляє стани щастя материнства та очікування зустрічі з немовлям, так і під час її невротичних і тривожних переживань щодо відповідальності за життя дитини.

Самосприйняття жінки в період вагітності. Згідно основним ідеям фемінінної самоакцептації, Д. Гошовська визначає роль вагітності у функціонуванні самосвідомості та самосприйнятті жінки вкрай високою. Дослідниця стверджує, що не усвідомлення жінкою та не прийняття власної нової, зміненої тілесності провокує відсутність набуття нової ідентичності. А це позбавляє змоги розвитку позитивного емоційного базису щодо вагітності та прояву феномену усвідомленого материнства. Негативна самоакцептація, або несприйняття себе може обумовлювати невротичне ставлення до материнства та самоусвідомлення вагітних [1, с. 135].

Відповідна психологічна робота, яка направлена на самосприйняття жінкою себе в нових умовах, може позитивно вплинути на перебіг вагітності та прискорити формування материнської ідентичності.

Соціоекологія та стреси. В умовах зростання стресогенності в соціумі стає нагальним пошук шляхів активізації потенціалу адаптації вагітної жінки. Тривалі стреси та несприятлива соціоекологія зумовлюють зростання випадків репродуктивних втрат, порушень розвитку плода, істотних ускладнень вагітності, передчасних пологів та появи психосоматичних і навіть психопатологічних комплексів розладів [2, с. 173; 6, с. 11].

Вкрай важливим є знання вправ для самодопомоги під час стресів, наявність та доступність кваліфікованої психологічної допомоги в кризових випадках.

Готовність до материнства та ставлення до вагітності. Н. Шмілик, вивчаючи суб'єктивну готовність до материнства, зауважує, що материнство є базовою цінністю мотиваційно-сміслової сфери жінки. Емпірично доведено, що рівень готовності до материнства, домінуючий стиль переживання вагітності та цінність дитини й тип ставлення до неї знаходяться в тісному зв'язку. Якщо в жінки адекватний стиль переживання вагітності, то можна говорити про готовність до материнства, а в жінок з тривожним та ігноруючим стилем фіксується неготовність до материнських обов'язків. Серед вагітних з різним рівнем суб'єктивної готовності до материнства найважливішу роль відіграють мотиваційні чинники: цінність дитини та ставлення до неї. Так, найнижчий ступінь психофізіологічної зрілості, незапланована вагітність, відмова від материнства, негативне ставлення до вагітності, до майбутньої дитини характеризується спектром неприємних емоційних переживань. Але найважливішим чинником стає те, наскільки дитина сприймається бажаною та виступає самодостатньою особистістю для матері, чи навпаки, стає тягарем або лише способом реалізації її потреб. Зазвичай, негативне ставлення до вагітності у свою чергу впливає на розвиток різноманітних невротичних реакцій у вагітних [7, с. 126].

Крім того, дослідники І. Бабюк, Б. Михайлов, Г. Селезньова та ін. виділяють основні типи розладів та негативних психоемоційних станів у вагітних жінок. До них відносяться:

- довготривала нудота;
- конверсійні (дисоціативні) розлади – провокуються стресами та конфліктами, посилюють емоційне збудження, страх перед пологами;
- тривожні розлади – стійка або генералізована тривога, в якій відсутні чіткі зв'язки з перебігом вагітності;
- obsесивно-компульсивні розлади – нав'язливі страхи та приєднання нових страхів щодо перебігу вагітності та пологів, нав'язливі дії;
- депресивні невротичні розлади – виражаються у зниженні активності, відчутті пригніченості, кепському настрої, відсутності отримання задоволення від улюблених речей [5].

До вищезначених несприятливих наслідків невротичного ставлення до материнства слід додати ще й негативний вплив на пренейта. Не отримання своєчасного психологічного супроводу та дисгармонізація відносин в родині спровокує у жінки не тільки неможливість адаптуватися до нових реалій, сформувати відповідний оновлений «Я-образ» та навчитися регулювати власні негативні психоемоційні стани, а й відповідно сумлінно дбати про стан її ненародженої дитини.

Отже, можна зробити висновок, що розлади у вагітних можуть бути спровоковані багатьма факторами, суттєва частина яких є внутрішніми протиріччями, які можуть неявно виражатись в поведінці чи бути неусвідомленими, але все одно впливати на життя майбутньої матері та дитини. Особливої уваги потребують проблеми занадто ранньої, пізньої вагітностей через високі показники тривожності, фрустрованості та невротичних реакцій у жінок. Також, беручи до уваги актуальні події, слід уважно спостерігати за емоційним станом вагітних під час карантину чи інших значних обмежень через їх можливий невротизуючий вплив на життя майбутньої матері та розвиток тривожних або депресивних розладів. В контексті означеного кола

проблем материнства вкрай важливе значення набуває надання комплексної психологічної допомоги вагітним з боку як психологів, так і лікарів, а в умовах сьогодення можливості отримання первинної консультації онлайн, щоб знизити негативні емоційні стани та не наражати на небезпеку вагітну жінку.

Література

1. Гошовська Д. Фемінінна самоакцептація: основні базові постулати. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Педагогіка та психологія»*. Випуск 2 (2). 2015. С. 135–140.
2. Коваленко Н. П., Смагин С. Ф. Нервно-психические расстройства у женщин до и после родов. *Сборник материалов конференции по перинатальной психологии*. Санкт-Петербург, 2001. С. 173.
3. Коренєва Ю. П. Психологічне ставлення до материнства в період вагітності. *Актуальні проблеми практичної психології: збірник статей III Всеукраїнської науково-практичної конференції (10-11 листопада 2016 року, м. Глухів)*. Глухів, 2016. С. 82–86.
4. Потапчук Є. М., Посвістак О. А. Вплив постмодернізму на психологічні підходи до вивчення сім'ї. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки»*. Вип. 1, Т. 2. 2016. С. 90–95.
5. Психотерапия и медицинская психология в реабилитации женщин: клиническое руководство / под ред. Б. В. Михайлова, И. А. Бабюка. Донецк–Харьков: Профи-Донетчина, 2003. 283 с.
6. Рудина Л. М. Индивидуально-психологические особенности адаптивности женщин к состоянию беременности: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.01 / Институт психологии РАН. Москва, 2003. 21 с.
7. Шмілик Н., Спринська З. Материнство як базова життєва цінність у мотиваційно-смісловій сфері жінки. Цінності сучасної молоді молоді: психологічний аспект: монографія. Дрогобич: РВВ ДДПУ імені Івана Франка, 2015. С. 126–156.

Koreniewa Ju. P., Ph. D. of Psychology, Instructor of the Department of Social and Humanitarian Sciences, Educational and Research Institute of Humanities of Admiral Makarov National University of Shipbuilding (Ukraine, Mykolaiv), jkoreneva@ukr.net

Prerequisites for the development of neurotic attitude to motherhood and complicated mental states of pregnant women

The article considers the factors that influence the development of a neurotic attitude to motherhood and the course of the psychogenesis of a pregnant woman. The connection between subjective readiness for motherhood, attitude to motherhood, and motivational factors of the future mother is analyzed. Possible types of disorders and negative psycho-emotional states of a pregnant woman are outlined.

Key words: *pregnant women, pregnancy experience, readiness for motherhood, neurotic attitude to motherhood, psychological attitude to motherhood, perception of*

УДК 159.96

Л 99

Ляшко А. В.

викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова (Миколаїв),
anastasiya.tkachenko88@gmail.com

Челушкіна М. В.

фахівець кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова (Миколаїв),
mashche@gmail.com

ТРИВОГА НА КАРАНТИНІ: РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

В статті наведені результати дослідження рівня тривоги в період карантину (березень–травень 2020 р.).

Ключові слова: *карантин, тривога, коронавірус.*